

Herrljunga Modellflygklubb - förslag skötselplan och översiktlig undersökning av naturvärden

FOTO: NILS RYRHOLM

Innehåll

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTURBIOTOPER.....	2
2 ALLMÄNT OM OMRÅDET.....	2
3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER (SE ÄVEN KARTA NEDAN)	3
4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2021-08-16.....	6
5 KARTA & BILDER FRÅN BESÖKET.....	7

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTURBIOTOPER

Området besöktes 2021-08-16 av Nils Ryrholm (professor i zoologi), Mikael Norén (HUAros AB) tillsammans med Kjell Folkesson (GS Flygsportförbundet) och Jens Gustavsson (Herrljunga Modellflygklubb).

Eftersom magra ogödslade och kemisk ej belastade marker, som exempelvis flygfält, har blivit mycket ovanliga har både svenska statsmakten och EU insett värdet av att hävda, bevara och underhålla dessa som "biobanker".

Syftet med dessa skötsel förslag är att skapa en biologisk anpassad skötsel/hävd. Målet är att på sikt öka flygfältets värde dels som naturresurs för samhället och dels även som refug för biologisk mångfald. Genom att biologiskt anpassa driften ökar inte bara potentialen för biologisk mångfald utan detta leder även till att flygplatsens driftskostnader minskar på sikt.

De minskade driftskostnaderna beror på att när marken efterhand magras ut minskar även hastigheten på tillväxten av vegetation och därmed behöver färre åtgärder/hävd tillfällen göras per år. Detta till skillnad från dagens hävdregim som ständigt kräver allt tätare hävd på grund av den kontinuerligt gödslar upp marken.

Avmagrningen av marken kommer inte bara gynna ett stort antal arter som är knutna till magra markförhållanden (och därför hotade i dagen industriella produktionslandskap) utan även att minska mängden biomassa som produceras inom området. Dvs. det blir fler arter men den sammanlagda biomassan minskar, vilket i sin tur gör området blir mindre gynnsamt för större djur, exempelvis gäss och måsfåglar, som behöver mer rik tillgång på föda. Minskade antal besök av större fåglar på flygfält kan därför även minska risken för fågelkollisioner.

Vissa flygfält/flygplatser får redan idag bidrag för områden som hävdas regelbundet och som har tydliga biologiska värden. Bidragets storlek varierar med omfattningen av biodiversiteten, ju högre biologisk mångfald, desto högre bidrag.

Sammantaget kommer en biologiskt anpassad hävdregim att kunna ge flygplatsen en samhällsmässig högre status samt bättre ekonomiska förutsättningar.

2 ALLMÄNT OM OMRÅDET

Flygfältet ligger på en före detta åker på glacial lera och är omgivet av åkrar som kontinuerligt används för odling. På grund av själva flygfältets ringa storlek finns det bokstavligen små möjligheter att omvandla delar av fältet så att det gynnar biologisk mångfald just här.

Eftersom flygfältet ligger på f.d. åkermark är marken näringsrik och därmed förekommer främst kvävegynnade växter här, vilket ger en relativt trivial florasammansättning. Däremot finns det andra delar av de ytor som klubben disponerar som är mer lämpade för att omvandlas så att de gynnar biologisk mångfald.

Exempelvis ligger klubben hus och parkering med omnejd på en kulle bestående av sandig morän som ger utmärkta förutsättningar för att skapa magra torrmarksbiotoper. Här följer några förslag på åtgärder som enkelt kan genomföras för att öka den biologiska mångfalden inom klubbens område:

3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER (SE ÄVEN KARTA NEDAN)

1. Vägen mellan parkeringen och flygfältet kan slåttras istället för att klippas med åkgräsklippare. Slåtter innebär att man klipper vegetationen med skärande verktyg en gång i augusti och låter sedan höet torka ca en vecka och innan det transporteras det bort.

Detta leder till att många blomväxter kan fungera som nektarkällor för den lokala insektsfaunan hela sommaren. Dessutom hinner örterna sätta frö och därmed reproducera sig. Denna åtgärd, tillsammans med övriga punkter, kan leda till att klubbens område kan fungera som refug för många bi-arter.

Dessa bin kan i sin tur bidra till att omgivande åkrar får högre grad av pollinering (och därmed avkastning) när grödor som exempelvis raps odlas. Denna typ av ekosystemtjänster är mycket viktig för Sveriges framtida livsmedelsförsörjning. Höet kan användas som djurfoder, exempelvis till djur som ägs av någon klubbmedlem eller någon klubbmedlems partner. Denna setup kommer endast att fungera om omgivande åkrar inte frekvent intensivbesprutas med bekämpningsmedel mot insekter och/eller "ogräs" varje år.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

2. Vegetationen i diket längs vägen ut till flygfältet slås för närvarande ibland av med trimmer och sedan får det avslagna växtmaterialet ligga kvar. Detta leder till att det finns väldigt gott om grönmassa som ligger och ruttnar i diket, vilket i sin tur leder till det blir ett mycket stort antal och täthet av "mördarsniglar" som lever av detta material.

Detta vållar tre problem, två av dessa för bonden som dels kan få en del av sina grödor uppätta/förstörda i anslutning till diket; samt dels att vid eventuell vallodling i anslutning till diken kan grödan bli livsfarlig för boskap att äta om bonden ensilerar grödan med hjälp av tekniken med stora plastbollar, om även "mördarsniglar" i större mängd kapslas in ökar risken för botulism i ensilaget när sniglarna bryts ned i en syrefri miljö; dessutom för klubben miljöambitioner eftersom att "mördarsniglarna" kommer att äta upp mycket av blomväxterna som kommer att växa på vägen om den sköts enligt punkt 1 ovan.

För att bland annat undvika en framtida konflikt med markägaren (när vederbörande upptäcker problemet) som har grödor längs diket bör därför hanteringen av diket också förändras. Det enklaste är att helt enkelt låta diket växa igen, vilket på sikt kommer att leda till färre "mördarsniglar", men inte att de blir så få att problemen helt upphör.

En långsiktigt bättre lösning är att bränna av diket vegetation på våren enligt klassisk västsvensk tradition. Dock skall de lokala brandskyddsreglerna följas! Sedan slå även dikeskanterna samtidigt som vägen slås och sedan ta bort höet enligt ovan. Efter några år kommer dikeskanterna att ha magrats ur så pass mycket att det blir mindre vegetation att ta hand om för varje år. Ju torrare och glesare vegetation det blir i diket desto färre mördarsniglar kommer att kunna leva och reproducera sig här.

Gör dessa åtgärder längs hela diket längd, dvs hela vägen mellan parkeringen och flygfältet. Ett mer drastiskt alternativ är att lägga rör och sedan fylla igen diket helt, men det kräver samverkan med markägaren. Om detta någon gång blir aktuellt är det viktigt att diket fylls igen med mager jord, helst sand, för att undvika att den nuvarande kvävegynnade vegetationen kan hålla sig kvar på platsen.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

3. Parkeringsplatsen kan göras om till äng genom att sluta klippa den med gräsklippare och slåtra den samtidigt som vägen i enlighet med punkt 1. Parkeringsplatsen kan användas på samma sätt som hittills, även efter den omvandlats till äng. Ojämnt slitage kommer att gynna många små konkurrenssvaga växtarter och är inget problem för de växter som kommer att växa där.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

4. Kantzonerna och delar av tomten håller på att växa igen med främst asp-sly, om inget görs kommer hela tomten förmörkas av unga träd, mestadels aspar under kommande år. Det ideala för att bli av med aspar är att ringbarka de stammar man vill ta bort, eftersom om man klipper/sågar av dem direkt kommer de slå upp ett stort antal rotskott under kommande år.

Ringbarkningen går till så att man tar bort ca 10 centimeter av barken runt stammen på någon eller några decimeters höjd över marken med hjälp av en yxa eller dylikt. Småstammar (med tunn bark) som står tätt kan man ringbarka med hjälp av trimmer.

Små sälgar kan behandlas på samma sätt eftersom de också sätter rotskott, men stora sälgar bör sparas (se under punkt 6). Cirka tre år efter att stammarna ringbarkats har de uttömt sina reserver och brukar då tyna bort utan att ha kraft att slå nya rotskott.

Det är dock viktigt att kontrollera att träden inte lyckas återbilda en barkbrygga över den ringbarkade delen, om detta sker måste barkbryggan tas bort annars överlever trädet. Gran och tall kan sågas av direkt utan de slår rotskott. Björk och rönn slår upp nya skott vid samma stubbe men är ganska lätta att betvinga genom att ta bort de nya skotten.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

5. Förnya störningsregimen på ”sandbanan” (som tidigare använts för radiostyrd bilsport) så att både barn och bin trivs där igen. Det är väldigt bra om det då och då bildas nya sandblottor för att gynna sandberoende arter. Exempelvis många solitära bi-arter bygger sina bon i sand och har i dagen jordbrukslandskap svårt att hitta boplatser, men är lika fullt mycket viktiga för pollinering av våra grödor. Solitära bin sticks inte eftersom de inte har något gemensamt bo att försvara.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

6. Røj torrbacken i södra delen av området vid klubbhuset. Denna yta blir då åter gynnsammare för arter knutna till mer torra livsmiljöer, men även bättre för familjeaktiviteter för klubbens medlemmar. Spara dock stora sälgar och stora enar som eventuellt finns på tomten.

Sälgen är en mycket viktig näringskälla för insekter på våren, enar växer mycket långsamt och blir vanligen inte så stora att de kan skugga ut större områden utan blir oftast en mer trivselskapande faktor.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

7. Sätt upp "bihotell" på lämpliga platser runt tomtområdet. Solexponerade platser som vetter mot öster, söder och väster kan utgöra lämpliga placeringar för att sätta upp boplatser på. Bihotell kan liknas vid fågelholkar för insekter som är beroende av redan färdiga bohål.

"Bihotellen" ger bättre boende- och överlevnadsmöjligheter för de stekelarter som är beroende av död ved mm. med befintliga bohål (vanligen gjorda av andra insekter) och på så sätt kan man öka artrikedomen inom de områden där de sätts upp. Bihotell finns att köpa på internet, men även på firmor som Granngården etc., men många av dessa fungerar dåligt eftersom de är designade av människor som saknar specialistkunskap. Det är enkelt att göra egna bihotell av knippen av vass eller bambu där man stuckit ca 10 cm djupa hål från ena hållet om rören är korta eller från båda hållen ifall rören är drygt 20 centimeter långa.

Det går även att borra hål i dimensionerna från 2, 3, 4, 5, 6 osv upp till 10 mm i vedklabbar, brädstuppar (dock inte impregnerat virke) stockar eller dylikt. Borra så djupt som respektive borrar, gör flest hål med mindre diametrar dvs 2 till 6 millimeter eftersom fler arter nyttjar dessa håldiametrar, samt något färre hål av de större dimensionerna eftersom det vanligen är färre individer av de stora arterna.

Det finns mycket tips om hur man kan göra på olika hemsidor på internet. Eftersom ett mycket stort antal steklar, inklusive bin, är hotade på grund av människans intensifierade användning av jord- och skogsbrukslandskapet är detta ett enkelt sätt att gynna arter som har denna typ av livsstrategi. På så sätt kan man snabbt öka områdets potential som regional naturvårdsresurs vilket även ökar potentialen för framtida naturvårdsbidrag.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

8. Var observant på om kanadensiskt gullris, lupin eller någon annan invasiv växtart är på väg att etablera sig på klubbens område. I så fall måste plantorna tas bort (ofta grävas upp) så fort de upptäcks och växtmaterialet destrueras/bränns.

Både kanadensiskt gullris och lupin är under stark utbredning i Herrljungatrakten och frön av dessa kan lätt följa med till klubbens område. Invasiva växtarter har en enorm förökningspotential och kan på endast några år tusenfaldiga sig själva, lyckas någon art etablera sig kommer det att generera oerhört mycket extra arbete att bli av med den.

Därför är det viktigt att se till att ingen invasiv art kan etablera sig på området. Dessa arter är mycket skadliga för den inhemska biologiska mångfalden och utgör ett hinder för flertalet typer av de miljöstöd som skulle kunna stärka klubbens ekonomi.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2021-08-16

Växtarterna nedan noterades vid besöket den 16 augusti 2021. Dessa arter kommer att gynnas tillsammans med många arter som blommar tidigare på säsongen (och som därför inte enkelt kunde upptäckas vid besöket) av de åtgärder som här föreslås. Ökar nektarutbudet och bo-möjligheterna för bin och andra insekter, ökar flygklubbens mark och klubbens aktiviteter sitt värde som biobank och ekosystemtjänstresurs för omgivande bönder.

1. Höstfibbla
2. Sälg (på flera platser)
3. Kamomill
4. Rödklöver
5. Käringtand
6. Gulvial
7. Liten blåklocka
8. Skogsklöver
9. Nysört
10. Kråkvicker
11. Åkertistel
12. Ögontröst
13. Blåklint
14. Vitklöver
15. Förgätmigej
16. Rödplister
17. Åkerviol
18. Vitplister
19. Skogsfibbla
20. Ljung
21. Flockfibbla
22. Rölleka

5 KARTA & BILDER FRÅN BESÖKET

Numren på bilderna refererar till respektive punkt i texten:

Flygfältet är helt omgivet av odlad åkermark. FOTO: NILS RYRHOLM

Vegetationen i själva flygfältet är relativt artfattig. FOTO: NILS RYRHOLM

